

SEMINARI DE LECTO-ESCRITURA I COMPOSICIÓ ESCRITA

COMPOSICIÓ ESCRITA

Primera edició **febrer 1997**

Autora: **Maria Joana Virgili Gasol**

Maquetació: **Maria Joana Virgili Gasol**

Edita: **Mènsula S.C.P.**

Dipòsit legal: T - 1435-2010
ISBN: 978-84-693-6248-8

Impressió: **GRUPBOU**

ÍNDEX

1. Introducció
2. Nivells
3. Objectius generals de l'etapa d'EP
4. Objectius generals del primer cicle d'ESO
5. Objectius generals del segon cicle d'ESO
6. Objectius del treball
7. Continguts
 - 7.1 Actituds, valors i normes
 - 7.2 Procediments
 - 7.2.1. Comprensió oral.
 - 7.2.2. Comprensió escrita
 - 7.2.3. Expressió oral
 - 7.2.4. Expressió escrita.
 - 7.3. Fets, conceptes i sistemes conceptuals
 - 7.3.1 Principals funcions comunicatives
8. Criteris per a l'avaluació
 - 8.1. Avaluació inicial
 - 8.2. Avaluació formativa
 - 8.3. Avaluació sumativa
9. Educació infantil
 - 9.1. Propostes concretes de treball en l'EI sobre l'expressió oral
10. Cicle inicial
 - 10.1. Propostes concretes de treballs, per a Cicle Inicial.
11. Cicle mitjà i cicle superior
 - 11.1. Propostes concretes de treballs, per a CM i CS.
 - 11.1.1. Expressió oral
 - 11.1.2. Procés de la lectura en aquests nivells
 - 11.1.3. Expressió escrita
12. Procés del dictat
13. Primer cicle d'ensenyament secundari
 - 12.1. Expressió oral
 - 12.2. Tutoria
 - 12.3. Expressió escrita
14. Composicions escrites
 - 14.1. Procés a seguir per a una redacció o carta
 - 14.2. Cartes realitzades arran de la proposta
15. Conclusions
16. Annexes

INTRODUCCIÓ

Per què ens costa tant de posar-nos a escriure? Heu pensat que, si dominéssim tots els moments de l'elaboració d'un escrit, redactar seria una activitat gratificant?

El Seminari que fa referència a la Composició escrita i està centrada en dos punts bàsics:

- Què volem dir?
- Com ho direm?

Per tant, aquest material té per objectiu donar les eines necessàries per poder construir un bon text (carta, treball, examen, conte, novel·la..)

Per a obtenir bons rendiments és molt important provocar actituds favorables, motivar-les, aconseguir que la classe vulgui fer-ho, cercar temes del seu interès (poden ser coses que han succeït en el propi col·legi, poble o bé un problema no resolt entre companys), no plantejar el tema com una redacció o text a fer, sinó com un tema a parlar-ne.

Al llarg del treball tractarem de la gènesi d'idees -exercicis de creativitat, destinats a la producció d'idees noves-, de l'organització i ordenació de les idees generals, desenvolupament del cos de l'escrit -redacció- i passos que es poden seguir per a la construcció d'una història.

Redactar bé és important però no és cosa senzilla aconseguir-ho. Per part nostra cal molta paciència i dedicació. Alhora no hem de menysprear mai un text escrit pels alumnes; si més no, cal "arreglar-lo" conjuntament, sense que perdi la seva idea inicial i aconseguir que ens quedi, per mitjà d'una "petita" transformació, bonic; això l'animarà a fer-ne d'altres i aquesta serà la seva redacció. Pensem també que l'estructura bàsica és important, però no tant pel contingut de les idees sinó per saber estructurar-les. No hem de permetre mai que l'alumne tingui sensació de fracàs després d'un escrit. Recordem que la millor recompensa i al·licient es que llegeixi la seva composició en veu alta als seus companys, i és molt convenient que aquests en realitzin una crítica constructiva tot i que han de destacar-ne els punts negatius: repetició de paraules, manca d'estructura bàsica, etc.

NIVELLS

Aquestes propostes didàctiques abasten des d'Educació Infantil -en el període de 4 a 6 anys- fins a primer cicle de l'Ensenyament Secundari Obligatori (12-14). Es concreta en diferents apartats repartits en educació infantil, cicle inicial, cicle mitjà, cicle superior i primer cicle de l'ensenyament secundari obligatori. Cada cicle té unes orientacions didàctiques i unes propostes concretes. La majoria d'exercicis -adaptats- son aplicables a tots els nivells.

OBJECTIUS GENERALS DE L'ETAPA D'ENSENYAMENT PRIMARI

Els Objectius Generals de l'Etapa d'Ensenyament Primari que pretenem aconseguir són:

1. Conèixer i acceptar la pròpia identitat, les seves possibilitats afectives i de relació. Manifestar un progrés vers l'autonomia i iniciativa personal a l'hora de valorar situacions i de prendre decisions per resoldre-les.
2. Mostrar-se participatiu i solidari de forma responsable, i respectar els valors morals i ètics propis i d'altri, per exercitar-se en els principis bàsics de la democràcia.
3. Utilitzar correctament i apropiadament la llengua catalana, tant oralment com per escrit, emprant-la com a llengua d'ús i d'aprenentatge i, per tant, com a llengua vehicular.

OBJECTIUS GENERALS DEL PRIMER CICLE D'ENSENYAMENT SECUNDARI OBLIGATORI

Els Objectius Generals del primer cicle d'Ensenyament Secundari Obligatori que pretenem aconseguir són:

1. L'alumne ha de ser capaç de fer bon ús del llenguatge com a mitjà per fixar i desenvolupar el seu pensament, i viceversa.
2. L'alumne ha de ser capaç de comprendre i expressar-se oralment i per escrit en català, amb correcció, adequació al tipus de missatge i d'acord amb les necessitats escolars i socials d'un jove.
3. L'alumne ha de ser capaç d'utilitzar amb autonomia la lectura com a font de coneixements, de lleure i de projecció personal
4. L'alumne ha de ser capaç d'identificar i valorar els mitjans de comunicació social com a grans productors de missatges verbals i no verbals i interpretar-ne el contingut en relació amb els valors de la cultura pròpia.
5. L'alumne ha de ser capaç de comprendre i produir amb correcció diversos tipus de missatges orals i escrits tot aplicant-hi tècniques d'anàlisi i d'expressió apreses.

OBJECTIUS DEL TREBALL

En acabar el treball, l'alumne/a ha de ser capaç de:

- Valorar i respectar les idees i opinions de les persones d'un altre generació.
- Ser conscient de la repercussió que en el futur tenen les conductes i decisions preses en la joventut.
- Predir la continuïtat d'un relat a partir de les informacions del context.
- Descriure físicament i psicològicament uns personatges de manera adequada, creativa i autònoma.
- Narrar una història amb coherència.

CONTINGUTS

ACTITUDS, VALORS I NORMES

ACTITUD DE DESINHIBICIÓ DE LA COMUNICACIÓ INTERPERSONAL.

- Esforç per superar la por i la timidesa en la comunicació.

ACTITUD RECEPTIVA EN LES SITUACIONS DE COMUNICACIÓ.

- Hàbit de deixar parlar els altres.
- Actitud d'escoltar activament.
- Superació del bloqueig davant de situacions desconegudes o formes de comunicació que semblen massa complexes.

INTERÈS PER COMUNICAR-SE I EXPRESSAR-SE, ORALMENT I PER ESCRIT, AMB D'ALTRES PERSONES.

- Esforç per utilitzar correctament l'idioma per a la comunicació dins i fora de l'aula.
- Interès per comunicar-se i expressar-se, oralment i per escrit, cercant oportunitats per a fer-ho.

INTERÈS PER EXPRESSAR-SE AMB EXACTITUD.

- Interès i esforç per les coses ben fetes.

CURIOSITAT ENVERS ALTRES REALITATS.

- Valoració de la diversitat de les formes de comunicació humana: lingüístiques i no lingüístiques.
- Sensibilitat pels aspectes formals i estètics.

ACCEPTACIÓ DE L'ALTERITAT I LA DIFERÈNCIA.

- Respecte per la diversitat cultural.
- Respecte per les opinions, sentiments, actituds i maneres d'expressar-se dels altres.
- Valoració de l'esforç dels altres, especialment en les activitats de comunicació o de desenvolupament de la llengua.
- Respecte pel professor/a com a assessor, ajudant i avaluador.

CONSCIÈNCIA DEL PROPI APRENTATGE.

- Interès per avaluar les fites personals, les mancances, l'actitud i l'esforç en relació amb l'aprenentatge de l'expressió oral i escrita.
- Esforç per superar-se i corregir les pròpies mancances i errors.
- Interès per completar el treball de classe amb activitats d'ampliació i d'aprofundiment: llegint, escoltant, parlant i escrivint.

ACTITUD POSITIVA PER ADQUIRIR AUTONOMIA EN L'APRENTATGE.

- Interès per resoldre dubtes i trobar solucions.
- Interès per controlar el propi aprenentatge de l'idioma:
 - Hàbit de fixar-se objectius personals en l'aprenentatge.
 - Hàbit de revisar l'assoliment dels objectius prèviament establerts.

- Interès per desenvolupar una actitud crítica, envers la informació, les opinions i els models, i formular opinions pròpies i personals.

COOPERACIÓ I RESPONSABILITAT EN EL TREBALL DE GRUP.

- Interès per participar activament en el treball de grup.
- Acceptació de les decisions preses en grup.
- Col·laboració en la recerca i producció de material complementari.
- Interès per ajudar els companys i les companyes i acceptació d'ajudes.

PROCEDIMENTS

COMPRENSIÓ ORAL.

A) HABILITATS D'APRENTATGE.

- Identificació dels elements coneguts.
- Atenció a les seqüències fòniques (paraules, expressions) rellevant per a la comprensió.

B) ESTRATÈGIES PRÒPIES DE L'APRENTATGE.

- Deducció del significat de les paraules o expressions desconegudes a partir dels coneixements previs, el context lingüístic i paralingüístic -icònics, auditius-, llenguatges no verbals (gestos, postures, elements cinestètics..).
- Identificació del tipus de text a partir de la procedència o font (pel·lícula, diàleg del carrer, noticiari, conversa telefònica, ordres o instruccions, explicacions d'una guia turística, acudits..), de la funció o finalitat (text descriptiu, text narratiu, finalitat informativa, lúdica..)

C) TIPUS DE COMPRENSIÓ.

- Comprensió global.
- Comprensió essencial. Identificació de la informació essencial: diferenciació entre la informació essencial i secundària.
- Comprensió selectiva. Identificació d'informació específica o rellevant.

COMPRENSIÓ ESCRITA

A) HABILITATS D'APRENTATGE.

- Oralització de l'escrit. Reconeixement entre la llengua oral i la llengua escrita: lectura en veu alta, recitació i declamació.

EXPRESSIÓ ORAL

A) HABILITATS D'APRENTATGE.

- Reformulació i combinació de les adquisicions noves amb les anteriors.
- Producció d'enunciats senzills en situacions comunicatives.
- Us de tècniques simples per mantenir la comunicació i evitar que es talli.

B) TIPUS DE PRODUCCIÓ ORAL.

- Preguntes-respostes amb el professor/a i els companys.
- Producció dirigida o guiada amb pautes o suports: descripcions, relats narratius.
- Exposicions preparades.
- Expressió personal.
 - Producció lliure o creativa, motivada per situacions de:
 - Diàleg: petites converses de la vida quotidiana o diàlegs senzills sobre temes d'interès per a l'alumnat.
 - Descripcions orals senzilles.
 - Narracions orals senzilles.
 - Producció lliure o creativa, motivada per la situació real i comunicativa dins l'aula:
 - a. Per comunicar-se amb el professor/a i els companys/es.
 - b. Per treballar en grup.

EXPRESSIÓ ESCRITA.

- Establiment de correspondències entre la llengua oral i l'escrita.
 - Dictat

REFLEXIÓ SOBRE LA COMUNICACIÓ.

- Presa de consciència de la seva importància.

REFLEXIÓ SOBRE LA LLENGUA.

- Reconeixement de la funció i significat dels elements formals d'un text:
 - L'oració simple i els seus elements bàsics.
 - L'oració composta.
 - Elements que donen cohesió al discurs: nexes,..
 - Diferents models d'entonació, ús de l'accent.
- Experimentació amb la llengua:
 - Construcció de seqüències lingüístiques (frases, textos..) combinant de diferents maneres elements coneguts.
 - Recerca de motius que permetin el diàleg, l'exposició..

REFLEXIÓ SOBRE L'APRENENTATGE.

- Apropiació de la terminologia necessària per al bon desenvolupament en l'àrea de llenguatge.
- Comprensió del paper de l'error en l'aprenentatge.
- Distinció entre els diferents tipus d'errors i la seva importància.
- Autoavaluació:
 - a. Valoració o judici de la pròpia actuació referida a un model (lingüístic, comunicatiu, actitudinal..), per exemple un text, un acte comunicatiu..
 - b. Detecció o reconeixement dels propis errors i mancances.
- Consciència d'allò que se sap fer i d'allò que no se sap fer.

- Pràctica de l'autocorrecció.
- Definició, a nivell molt bàsic, d'objectius o fites personals a assolir a curt i mitjà termini.

TÈCNIQUES DE TREBALL

- Utilització de fonts impreses.
 - Utilització del diccionari: pictòric, enciclopèdic, il·lustrat..
- Extracció d'informació d'enciclopèdies, llibres de consulta..
- Consulta de llibres de gramàtica.
- Utilització d'altres fonts (orals, àudio-visuales..)
- Visualització de programes i anuncis de TV.
- Utilització de jocs de paraules, exercicis de reconstrucció de textos, simulització.

ESTRATÈGIES PER A L'ADQUISICIÓ DE VOCABULARI

- Classificació de paraules segons diferents criteris.
- Lectura i elaboració de fitxes.
- Destaquem la importància del diccionari:
 - Saber utilitzar el diccionari de sinònims i l'altre, això permetrà que adquireixin una riquesa de vocabulari importantíssima i alhora les seves composicions s'embelliran.

PARTICIPACIÓ ACTIVA EN LA DINÀMICA DE LA CLASSE

- Estratègies bàsiques per a la realització d'un projecte, un treball de grup i/o una recerca simple sobre un tema escollit:
 - a. Localització i utilització de les fonts d'informació adequades al tipus de treball que es realitza (projecte, material d'estudi...)
 - b. Organització del material recollit i de la informació.
 - c. Realització d'entrevistes, debats, col·loquis..

- d. Confecció de guions de treball.
- e. Producció de material gràfic per acompanyar els textos elaborats.
- f. Selecció dels materials i eliminació dels superflus.
- Presentació oral del treball.
- Autoavaluació del treball del grup:
- Valoració del treball quant a contingut, format, presentació..
- Valoració de la participació individual.
- Avaluació del treball d'altres grups de la classe.

AUTOORGANITZACIÓ DEL TREBALL DE GRUP

- Organització del treball en grup:
 - Distribució de tasques.
 - Recollida i selecció del material.
 - Producció de materials.
 - Organització dels materials, discussió sobre la informació trobada: és important o no?, és rellevant?, cal adequar-la?
 - Posada en comú: brain storming, discussió, col·loqui, debat.
 - Elaboració del producte final.
 - Exposició del treball.
 - Avaluació dels treballs dels altres i del propi.

FETS, CONCEPTES I SISTEMES CONCEPTUALS

PRINCIPALS FUNCIONS COMUNICATIVES

ESTABLIR I MANTENIR RELACIONS SOCIALS. FÓRMULES DE LA VIDA SOCIAL

- Saludar.
- Parlar d'un mateix.
- Expressar que sap fer o no una cosa.

NARRAR I TRANSMETRE

- Narrar fets presents i fets passats.

DEMANAR I EXPRESSAR OPINIONS I ARGUMENTAR

- Negar una cosa.
- Expressar certesa o incertesa.
- Fer suggeriments.

EXPRESSAR I ESBRINAR ACTITUDS EMOCIONALS

- Demanar si ens agrada o no una cosa.
- Expressar contrarietat, preferència, intenció de fer alguna cosa, indiferència..
- Expressar i esbrinar algun estat d'ànim.
- Esbrinar i demanar emocions i sentiments dels altres.

EXPRESSAR ACTITUDS MORALS

- Oferir-se a ajudar.
- Demanar ajuda.

CRITERIS PER A L'AVAUACIÓ

Considerarem l'avaluació inicial, la formativa i la sumativa. Però no com a punts on ens aturem un moment del procés d'aprenentatge (proves d'avaluació), sinó com a activitats integrades en el treball diari de l'aula. Així les activitats estan dissenyades per proporcionar al/la professora unes guies per mesurar els coneixements i les expectatives de l'alumnat.

AVALUACIÓ INICIAL

- Pretenem saber els coneixements dels nostres alumnes quant a habilitats d'expressió oral i escrita.
- Proposem d'iniciar un col·loqui entre tota la classe dirigit pel mestre/a on s'hagi de respondre col·lectivament a qüestions concretes.

AVALUACIÓ FORMATIVA

- Observació atenta de tot el procés de realització dels treballs.
- Control i seguiment individualment i col·lectivament del nivell de realització de les activitats d'aprenentatge proposades i del grau d'aprenentatge que va assolint cada alumne.
- Conèixer el grau d'interès dels/les alumnes pel tema proposat.
- Coneixement previ del tema per part dels/les alumnes.
- Competència en l'expressió oral.
- Constatar el nivell d'assoliment dels objectius del cicle, determinats pel Departament.
- Competència en la identificació d'elements contextuais: agilitat visual i ús d'estratègies.
- Reconèixer la dinàmica del grup.
- Conèixer la capacitat per treballar cooperant.
- Competència en l'expressió escrita.
- Preparació d'activitats de reforç per a alumnes que individualment o per grup presentin dificultats específiques durant el procés de desenvolupament de les activitats.

AVALUACIÓ SUMATIVA

- Reflexió global sobre els resultats obtinguts durant la realització del treball, detectant la problemàtica específica que al llarg de tot el procés s'hagi vist, amb la finalitat de validar i consolidar els objectius previstos.
- Elaborar un llistat del vocabulari objecte pel procés a avaluar i proposar que redactin un text lliure que els inclogui, considerant si han comprés el significat, aplicació, coneixement ortogràfic..
- Establir un diàleg entre els alumnes i el/la mestre/a on es pugui valorar la correcta expressió oral.
- Establir un debat sobre la importància que té, o pot tenir, l'expressió escrita per a comunicar-se, informar-se, convèncer, comprendre el món que ens envolta.
- Establir un debat sobre la importància de l'expressió oral: convèncer, comunicar-se..
- Reflexionar col•lectivament sobre la necessitat de moderar el llenguatge.

EDUCACIÓ INFANTIL

Si volem que els nostres alumnes siguin capaços d'escriure correctament el que pensen, i que la seva expressió, oral i escrita, sigui mínimament bona, cal iniciar la tasca preparatòria des de ben aviat.

Al llarg de tot el procés hem de tenir sempre present les quatre habilitats lingüístiques: parlar, escoltar, llegir i escriure. En aquesta etapa considerem la preescritura, és a dir el dibuix, com a expressió fonamental dels pensaments d'infant.

Les primeres composicions seran orals, molt senzilles i es desenvoluparan seguint una estructura ja preparada pel professor/a: "Què has fet abans de venir a l'escola? Què has menjat per dinar? De què és el teu entrepà?". D'aquesta manera obligem el nen a numerar els seus actes i evitar repeticions inútils.

Durant els anys de parvulari, conduïrem, doncs, els alumnes mitjançant una expressió oral molt simple que es limitarà a demanar senzilles respostes a les nostres preguntes. Caldrà tenir molta cura del vocabulari i de la seqüenciació dels fets interrogats.

En un segon procés, donarem dues seqüències al nen a fi que les interpreti i les reconegui coma a dos fets enllaçats però que cal contestar per separat:

- On són els teus colors i què farem si no en tens?

- Per què parles amb el teu company i què li expliques?
- Quin és el conte que més t'agrada i per què?

Cal tenir present que les preguntes sempre han de respondre a fets coneguts o experimentats per ells mateixos. No podem posar mai el nen davant una situació desconeguda i que se'ns quedi "tallat" sense saber el que ens ha de contestar. Recordem que s'aprèn a parlar parlant i, per tant, la nostra feina és potenciar converses.

En l'ensenyament del llenguatge cal considerar l'aspecte de l'expressió oral i el de l'expressió escrita. Quant al primer, hem d'aconseguir una fonètica correcta, un vocabulari adequat -que implica el coneixement del significat de les paraules-, exposicions breus o simples enumeracions de temes, concreció i estructuració de les idees. Hem de desvetllar, també l'interès perquè descobreixin coses noves, mitjançant preguntes o altres procediments.

Quant a la presentació dels treballs, els demanarem que sigui el més correcta possible: nets i ben fets.

La metodologia adequada en aquesta àrea és la que ens permet aplicar els següents adjectius: interessant, distreta, fàcil, accessible, progressiva i canviant.

Recordem que l'ensenyança del llenguatge no és quelcom exclusiu de l'escola, sinó que està interrelacionat amb l'ambient que envolta el nen: familiar, sociològic, televisiu,... i que incidirà en gran manera en aquest procés d'aprenentatge. El nen arriba a l'escola amb un llenguatge après, i moltes vegades deficient, per tant cal que el corregim i l'informem diàriament de la seva pronunciació correcta, però no oblidem que quan arribi a casa seva tornarà a esclotar la incorrecció; caldrà, per tant, insistir-hi de nou i no desesperar.

L'ensenyança del llenguatge és progressiva i molt important en aquest període. És necessari, per tant, posar una especial cura en la programació i ensenyament de les paraules noves que anem introduïm en el procés d'ensenyament d'altres àrees...

PROPOSTES CONCRETES DE TREBALL EN L'EDUCACIÓ INFANTIL SOBRE L'EXPRESSIÓ ORAL:

- Ensenyar a reconèixer i distingir una comunicació oral sota diferents contextos: a la vida real, a la ràdio, a la televisió..
- Els nens poden prendre la identitat dels diferents personatges d'un conte, que la professora prèviament haurà explicat.
- Improvisar una conversa telefònica, sense haver donat ni situacions ni personatges.
- Presentar al nen un objecte -una nina, un camió- i que el descobreixi amb

un màxim de detalls sensorials, visuals, tàctils,..

- Realitzar una descripció d'un company seu. Pot fer-se també mitjançant un dibuix.
- Explicar un conte, sense acabar-lo i que siguin ells qui li donin un final.
- Ensenyar un conte, dibuixat en seqüències o vinyetes i que l'ordenin i després l'expliquin.
- Posar veus als personatges d'una representació de titelles.
- Interpretar els diferents sons onomatopeics, tenint en compte els diferents contextos: sirenes de vaixells, crits de nens, xiulets..
- Donar una sèrie de representacions de nens sense cara i que les dibuixin segons escoltin diferents converses: alegres, de baralles...
- Amb els ulls tancats escolten música i després expliquen, o dibuixen amb ratlles, allò que els suggereix-hi: anuncis de la "tele", música de ball, música clàssica,..
- Interpretar, amb gests, accions conegudes: pentinar-se, ballar, rentar-se,..
- Recitar de memòria petites poesies o refranys.
- Ordenar diverses seqüències d'una història.
- Interpretar titelles.
- Lliurar als nens disfresses i que cadascun en triï una. Un cop vestits se'ls demana que parlin entre ells, creant situacions adients als personatges
- Representar escenes de la vida real quotidiana: anar a comprar, veure una pel·lícula de riure, conduir un cotxe,..

CICLE INICIAL

Una característica comuna a les habilitats lingüístiques és que els alumnes trobin sentit a allò que van a fer, que sàpiguen a quines necessitats responen, que les trobin atractives i que arribin a "sentir", que amb l'ajut necessari, podran superar satisfactòriament el repte que suposen.

L'activitat ha de donar resposta a les possibles preguntes dels alumnes:

- a) Per què he de parlar, escriure, llegir o escoltar?
- b) Em resulta interessant fer-ho?

- c) M'agrada?
- d) Tinc suficients recursos i l'ajut necessari?

Per tant, hem d'oferir models de com es resolen les dificultats, implicar-nos especialment a aconseguir una participació activa, oferir les ajudes que poden necessitar, donar temps perquè puguin assimilar el que expliquem

Cal desterrar, doncs, l'ensenyament de la llengua d'una manera restrictiva, rutinària, perquè en aquest cas es pot produir un desaprenantatge provocat per:

1. No tenir l'oportunitat d'apropar-se a la vida real.
2. Poden acabar llegint, escrivint, parlant o escoltant sense cap altra cosa que no sigui l'acció purament mecànica de contestar a preguntes tancades o que no requereixin una capacitat de reflexió.

L'ensenyança del llenguatge no és quelcom exclusiu d'aquesta àrea. Apareixeran paraules noves i desconegudes per l'alumne en totes les àrees: socials, naturals... Cal ensenyar-li a escriure-les i a pronunciar-les correctament. Així doncs, en cada assignatura farem classe de llengua, sense oblidar que exposició de cada tema, oral o escrit, ha de ser correcta.

La metodologia a seguir en una classe de llengua ha de ser aquella que ens permeti incloure-hi els adjectius següents: interessant, distreta, fàcil, accessible, progressiva, canviant

És molt important que l'alumne descobreixi l'objectiu de l'activitat:

Llegir per a informar-se.

Parlar per a convèncer algú.

Escriure per a donar resposta a una pregunta...

PROPOSTES CONCRETES DE TREBALLS, PER A CICLE INICIAL.

EXPRESSIÓ ORAL

- Diferenciar les diferents formes de comunicació oral: conversa, entrevista...
- Distingir i utilitzar els matisos estilístics d'una comunicació oral: disgust, humor,..
- Els nens prendran la identitat dels diferents personatges d'un conte i el transformaran en un diàleg.
- Improvisar una conversa telefònica, mitjançant un tema o personatges donats.

- Llegir un text d'un diàleg i convertir-lo en un monòleg .
- Formular preguntes a un dels companys sobre un tema concret: classe, joc...
- Escollir un personatge famós i realitzar una entrevista simulada.
- Entrevista real a: alcalde, mestres, metge...
- Presentar a l'alumne un objecte i que el descobreixi i amb un màxim de detalls sensorials, visuals, tàctils...
- Realitzar una descripció d'un company seu en l'aspecte físic i moral (s'enfada, sempre riu..)
- Narrar individualment o col·lectivament una situació particular dels nens: por, angoixa, alegria...
- Jugar a comprar i vendre.
- Saber interpretar distints gests facials i sons.
- Ordenar diverses seqüències d'una història.
- Explicar, mitjançant dibuixos, una història.

EXPRESSIÓ ESCRITA

- Exposarem un tema que sigui conegut pel nen i que li pugui interessar. Tot seguit provocarem que els nens i nenes s'expressin, sobre el tema, amb naturalitat, creativitat i gràcia, cosa que en aquests nivells costa poc, donada la gran curiositat que predomina i que per altra banda podem considerar com el principi fonamental en el camí cap el coneixement.
- Quan haguem escoltat totes les intervencions, que poden arribar a ser moltes, intentarem que ho reflecteixin en el paper:
 - a) Utilitzaran frases curtes, separades per punts i seguits, però què tot el text faci referència a una mateixa idea.
 - b) Ordenar un text de frases curtes, referent al tema exposat, donat pel professor/a.
 - c) Expressar simples idees
 - d) Seqüenciar un dibuix que reproduïxi el que ells volen dir.

- e) Escriure el text d'un dibuix, realitzat pel professor/a i dividit en vinyetes, que explica la història.
- f) Completar frases, donades pel professor/a, que reproduïen la història.
- g) Demanar que completin les darreres vinyetes del dibuix i que canviïn el final de la història, o completin el tema.

CICLE MITJÀ I CICLE SUPERIOR

Per desenvolupar satisfactòriament les habilitats lingüístiques cal:

- a) Negociar els objectius que les guien:
 - Quines **dificultats** trobo per a **expressar-me**?
 - Les puc **anar salvant**?
- b) Planificar-les.
- c) Disposar de temps
- d) Provocar situacions que facilitin aquest aprenentatge.
- e) Necessitat de tornar sobre allò que hem fet i modificar-ho.

El fet d'innovar o canviar en l'àrea de llengua pot comportar canvis pel que fa a la planificació, organització i posada en marxa de l'activitat.

Hem de deixar passar temps, no es pot aconseguir d'ahir per avui.

Hem de partir de la pràctica diària per a innovar o canviar allò que no ens sembli profitós. Reflexionar sobre els procediments d'ajuda que hem donat permet la seva interiorització i reutilització.

L'activitat d'escriure no és lineal sinó que passa per diferents moments d'avanços i retrocediments. És per tant una activitat dinàmica.

Els resultats obtinguts són prou importants com per a intentar-ho.

Recordem que ja havíem dit que en l'ensenyament del llenguatge cal considerar diferents aspectes:

A) EXPRESSIÓ ORAL:

Lectura correcta, entonació, pauses...

Lectura comprensiva.

Fonètica correcta.

Vocabulari adequat.

Exposició de temes: concreció

abstracció

breu

elecció de temes.

Saber preguntar, desvetllar les incògnites, interessar-s'hi.

Prendre anotacions a fi de poder reconstruir el tema en cas necessari.

B) EXPRESSIÓ ESCRITA:

Tenir cura de:

- La cal·ligrafia.
- La presentació.
- L'ortografia correcta de les paraules més usuals. Ens ajudarem amb els dictats.
- El vocabulari: Conèixer el significat de les paraules.

Estructurar correctament les composicions separant, mitjançant punts, les idees bàsiques.

La metodologia a seguir en una classe de llengua ha de ser la mateixa que en el cicle l'anterior.

És molt important que l'alumne descobreixi l'objectiu de l'activitat:

Llegir per a informar-se.

Parlar per a convèncer algú.

Escriure per a donar resposta a una pregunta...

Quina classe de procediments són, com els podem utilitzar? Són polivalents, ja que gràcies a ells podem:

Distreure'ns

Informar-nos

Comunicar-nos

Aprendre

Consultar.

PROPOSTES CONCRETES DE TREBALLS, PER A CICLE MITJÀ I CICLE SUPERIOR.

A) EXPRESSIÓ ORAL

- En aquests nivells, importa molt que parlin, no del que parlin, sempre que ho facin amb sentit i coordinació. Recordem que, a escriure i a parlar se n'aprèn fent-ho i, per tant, hem desvetllar l'interès a través d'una bona motivació. Cal trencar esquemes.

a) Iniciar un conte o rondalla en el qual quedi palesa una situació de por, angoixa, alegria..., i a la qual, rotativament, cada nen de la classe anirà afegint esdeveniments fins a acabar-lo.

b) Dividir la classe en diferents grups, i que cadascun confeccioni, en diapositives (a partir de fotocòpies reduïdes, de petits dibuixos damunt paper vegetal...) un conte o una història. Els altres grups han d'intentar reconstruir-ne l'argument i donar-li un possible diàleg. Després escoltarem el diàleg realitzat pel grup que ha fet el conte, farem un comentari general i posarem en comú les observacions del grup.

c) A partir d'una determinada situació, afegir detalls fins a aconseguir una situació nova o bé oposada a la primera.

d) Llegir un tema i sintetitzar-lo oralment.

e) Sintetitzar o resumir una pel·lícula, un curt text literari, un petit poema o una experiència viscuda.

f) Amb els ulls clucs i mentre s'escolta música, explicar tot allò que la música suggereix: pau, espiritualitat, violència, "marxa", alegria, tristesa...

g) Donar un mateix text als alumnes però en cada grup, hi haurem canviat els signes de puntuació. Els demanarem que el llegeixin en veu alta i facin notar els diferents significats que adquireix (cicle superior).

1) Vaig al cinema amb el pare i la mare, amb les amigues..

2) Vaig al cinema. Amb el pare i la mare?

3) Vaig al cinema! Amb el pare i la mare? Amb les amigues!!

Representar una història inventada per ells mateixos.

h) Explicarem un fet, o una tradició, per exemple la història de Sant Jordi, i demanarem a un grup de nens que interpretin aquest fet encarnant cadascun un personatge. El diàleg serà espontani i, sense sortir de la història, caldrà que segueixin un diàleg adequat, encara que aquest pot ésser: seriós, còmic, burlesc....

- i) Els nens interpretaran una obra senzilla i un nen serà encarregat de sortir a escena i destorbar, mitjançant frases, gests... la marxa normal de l'obra. La tasca dels personatges serà la d'arreglar, improvisant, la situació perquè l'obra segueixi el curs normal.

Exemple:

Una dona plora a escena..

Personatge destorbador: - Per què plores, beneita?
Dona: - Calla, no saps comprendre el meu dolor, tu no ets d'aquí, deixa'm...

- j) Dominar poc o molt la tècnica de les titelles.

- k) Realitzar jocs d'imitació:

- En la parla, expressions... (quicir)
- En la seva manera d'ésser, gests...

Representar escenes de la vida, quotidiana.

B) PROCÉS DE LA LECTURA EN AQUESTS NIVELLS

1. Explicar breument, d'una manera senzilla i comprensible el text que anem a llegir.
2. Anomenar l'autor i, si s'escau, la seva vida, època i el títol del llibre del qual forma part el fragment que anem a llegir.
3. Lectura per part de la professora.
4. Fer notar les pauses en les comes, els punts. Entonació en els punts d'interrogació, d'admiració...
5. Lectura, per part dels nens, d'aquest mateix text.
6. Un d'ells en resumirà breument el contingut. És a dir, en realitzarà un treball de síntesi. Podem, fins i tot, formular una futura hipòtesi del que passarà o pot passar. Això deixarà la incògnita oberta a l'aventura i el neguit per continuar la lectura.
7. Treballar el vocabulari mitjançant el comentari de paraules, frases... Fer jocs de canvi d'una paraula d'una frase, que prèviament haurem escollit, sense que aquesta deixi de tenir sentit.

8. El comentari escrit de la lectura corresponent al llibre, el realitzarem, segons els dies, tenint en compte: extensió, contingut, vocabulari... Recordem que ha de ser breu.

C) EXPRESSIÓ ESCRITA

En aquest apartat seguirem la metodologia emprada en el Cicle Inicial pel que fa al Cicle Mitjà. Quant al Cicle Superior seguirem un procés més complet que s'anirà completant durant el primer cicle de l'Ensenyament Secundari.

El procés complet, acompanyat de models, està totalment explicat en l'apartat de l'Ensenyament Secundari i per tant us hi remeto.

D) PROCÉS DEL DICTAT

Hem d'aconseguir una escriptura correcta, com a base per a una bona composició escrita per tant caldrà que no oblidem l'ortografia. Un dels mètodes més tradicionals i alhora eficaços és el dictat. Us comento un procediment que us pot ser vàlid:

1. Escriure el text, extret d'una lectura, a la pissarra.
2. Llegir-lo ràpidament.
3. Comentar, per torns, l'ortografia de les paraules. En els primers mesos de curs (3-4) aquest apartat el realitzarem amb molta atenció, després es farà més breument i, cap a final de curs, només ho farem de tant en tant.
4. Copiar en un full les paraules que tinguin més dificultat. Construir frases utilitzant aquestes paraules, primer oralment i després per escrit a la pissarra.
5. Esborrar el dictat.
6. Dictar a poc a poc, de manera clara però sense repetir-ho i sense permetre que ens interrompin. Ho repetirem una segona i si cal una tercera vegada. Recordem, és preferible escriure una paraula amb "dificultats" a la pissarra abans que l'escriuin malament.
7. Correcció. Pot fer-se de dues maneres: o bé serà el professor qui corregeixi tots els escrits, o bé es pot procedir a l'intercanvi de fulls i que ho facin els propis alumnes. Amb tot, crec que és millor que al principi de curs, atès que hi haurà major nombre de faltes, ho faci el professor a fi d'evitar els dubtes que es puguin crear. A final de curs, quan el nombre de faltes serà mínim, m'inclino per la segona manera per tal d'estimular els nens a posar-hi atenció i fer-ne el menys possible.

8. Copiar les faltes un mínim de quinze vegades. Si és possible millor que es faci a casa a fi d'evitar comparacions. Cal que els recordem que no és un càstig sinó una manera de corregir les faltes i millorar l'ortografia.
9. Dictar preguntes per a potenciar el comentari i la comprensió del text

PRIMER CICLE D'ENSENYAMENT SECUNDARI

Recordem que ja havíem dit que en l'ensenyament del llenguatge cal considerar diferents aspectes:

A) EXPRESSIÓ ORAL:

Lectura correcta, entonació, pauses,..
Lectura comprensiva.
Fonètica correcta.
Vocabulari adequat.
Exposició de temes:

Concreció
Abstracció
Breu
Elecció de temes.

Saber preguntar, desvetllar les incògnites, interessar-se
Prendre anotacions a fi de poder reconstruir el tema en cas necessari.

B) EXPRESSIÓ ESCRITA:

Tenir cura de:
La cal·ligrafia.
La presentació.
L'ortografia correcta de les paraules més usuals; ens ajudarem amb els dictats
La morfologia: Anàlisi de les paraules d'una oració.
La sintaxi: Anàlisi d'oracions simples i compostes.
El vocabulari: Conèixer el significat de les paraules.
Estructurar correctament les composicions separant, mitjançant punts, les idees bàsiques.

La metodologia a seguir en una classe de llengua ha de ser aquella que ens permeti incloure-hi els adjectius següents:

- Interessant
- Distreta
- Fàcil

- Accessible
- Progressiva
- Canviant

Quina classe de procediments són, com els podem utilitzar? Són polivalents, ja que gràcies a ells podem:

Distreure'ns
 Informar-nos
 Comunicar-nos
 Aprendre
 Consultar.

A) EXPRESSIÓ ORAL

A.1. TUTORIA

Una classe indispensable i complementària per a l'expressió escrita és la classe de "tutoria", que ens permet:

- Conèixer què pensen els nostres alumnes i esbrinar per part nostra què els interessa en un moment determinat.

A ells els obliga a:

- Treballar en equip.
- Pensar en temes concrets.
- Exposar-los amb claredat davant dels seus companys.
- Separar el que és fonamental del que és superficial.
- Millorar la seva expressivitat.
- Defensar les seves teories amb una certa lògica.
- Concretar i sintetitzar.
- Saber preguntar i contestar allò que es demana sense sortir del tema.
- Prendre apunts.
- Saber escoltar.
- Posar atenció a fi de poder preguntar i respondre.
- Esperar torn de paraula sense perdre de vista el que es vol preguntar i fins i tot tornar a canalitzar la pregunta per tal que no perdi sentit.
- Moderar el llenguatge.

En aquesta classe, hi dedicarem una hora setmanal. La dividirem en grups i demanarem que cada grup prepari un tema sobre allò que els interessi, però que no sigui excessivament llarg (1, 2 o 3 folis).

- a) El dilluns donarem a conèixer el tema a la classe, això permetrà a la resta d'alumnes interessats preparar-lo, i el divendres s'exposarà. Un cop aca-

bada l'exposició es començarà un torn voluntari de preguntes i respostes, sota la direcció del moderador, que pot ser el propi professor/a. Cal que tinguem en compte que tots els temes són vàlids i que hem d'intentar donar resposta a tots.

- b) Una segona proposta pot ser: A partir d'un tema comú i donat a conèixer el dilluns, dividir la classe en dos grups i que cadascun defensi, amb arguments, una proposta diferent.

Altres propostes, però amb la mateixa finalitat poden ser:

- c) Crear una situació fictícia de compra-venda d'un cotxe, moto, pis... cercant arguments per a convèncer un possible comprador. El tema pot ser prou complicat com perquè el professor en faci una primera proposta el dilluns donant els condicionats: característiques tècniques del cotxe o moto, utilitat que se li ha de donar, opcions que l'encareixen i que es poden suprimir... Referent a una casa, cal tenir present el nombre de persones per família, la zona de la ciutat que interessa, depenent del tipus d'habitatge; orientació, metres quadrats necessaris, ingressos de què es disposen, possibilitat d'obtenir un crèdit o una hipoteca, interessos...
- d) Veure un petit fragment d'una pel·lícula, sense so, i demanar als alumnes que observin, prenguin notes, reconstrueixin un possible diàleg, facin comentaris en general, observacions, i per fi, escoltarem el veritable diàleg de la pel·lícula.
- e) Tot contemplant una imatge real: catastròfica de la guerra, d'un infant portant un fusell, d'un ocell impregnat de petroli... de joves ballant, de nens jugant... fer un col·loqui, procurant que hi intervinguin tots els alumnes i que ells sàpiguen que els tocarà i per tant han de preparar la seva intervenció. Cal nomenar un moderador que faci respectar el torn a cada alumne.
- f) Fer una obra de teatre llegida i que cadascú interpreti un personatge. Es pot ambientar amb un decorat al darrera dels personatges, llum i música.
- g) Els nens buscaran individualment un poema per llegir i triaran una música adient per a ambientar-lo. Podem fer-ho a l'inrevés, donar-los una melodia (música) i que busquin un poema adequat.

Música alegre poema simpàtic
Música tenebrosa..... poema tètric
Música romàntica poema amorós

- h) Poden fer també un dibuix adient a un poema donat o a l'inrevés.

B) EXPRESSIÓ ESCRITA

B.1. COMPOSICIONS ESCRITES

Escriure és difícil, però no impossible i sempre serà més fàcil expressar quelcom que sentim o pensem que no pas intentar explicar alguna cosa estranya a nosaltres i sobretot si no ens interessa gens:

La clau per a una “bona redacció” consisteix bàsicament a sensibilitzar l’alumne en relació a algun tema que tingui un eix comunitari, ja que d’altra banda cal recordar que l’alumne s’oposa a descobrir “els seus sentiments”. No hem de demanar mai que escriguin sobre un tema sense exposar prèviament els fets que el condicionen. Per exemple:

“L’arbre del jardí, vell i rosegat, que ha suportat amb paciència les nostres trapelleries d’infants, que ha estat confident en la nostra joventut, que ha servit de repòs als vianants,... ha de ser tallat. Per què? De quina malifeta és responsable? Quina mala acció ha comès?... Només una: ser incapaç de donar-nos fruits, ja no és rendible!!”

Caldrà que es produeixin breus intercanvis orals entre el professor i l’alumne o simplement entre els propis nens. Deixarem que actuïn i que exposin la seva visió o punt de vista. Aquest diàleg estimularà la reflexió i la imaginació

És important que l’alumne vegi com el professor elabora un text a partir de les idees bàsiques i com a mesura que avança hi va fent les possibles correccions . Aquest text pot o no servir de model, ja que ell pot i ha d’exposar les seves pròpies idees bàsiques.

Quan hàgim exposat el tema als infants, els ajudarem a estructurar-lo, i col·lectivament farem:

1. Donar quatre idees bàsiques (nosaltres o els nens)
2. Ordenar-les, seguint una lògica, que no cal que sigui única.
3. Desenvolupar cadascuna d’aquestes idees oralment.
4. Plasmar per escrit el que hem parlat i separar cadascuna de les idees per un punt i a part.
5. Un cop feta la composició a la pissarra pels nens i dirigida pel professor/a, la llegirem en veu alta a fi de fer notar els errors fonètics, la repetició de paraules o fins i tot la pèssima redacció d’una frase que podem substituir per un altra.

6. Closa aquesta primera experiència, hem d'intentar que siguin els alumnes, a títol individual, els qui en una altra sessió la realitzin.
7. Les llegirem totes i s'anirà demanant als alumnes la seva opinió, a fi que siguin ells mateixos els que anotin els seus propis defectes.
8. Guardarem la millor de cadascuna.

PROCÉS A SEGUIR PER A UNA REDACCIÓ O CARTA

En primer lloc presentem el tema a treballar, com per exemple “Una noia apallissada”.

UNA NOIA APALLISSADA

Em dic Àfrica i us vull explicar un dolorós fet que m'ha succeït fa poc i del qual sempre guardaré el record.

Visc en un barri de Terrassa des de fa molts anys, allí he passat la meua infantesa, jugant amb els meus “amics” i he conegut les primeres il·lusions de joventut.

Quan érem infants, els companys de barri em cridaven per a compartir els jocs o fins i tot perquè els organitzés. Els agradava que participés en les seves converses, que m'integrés en les seves correries..., no hi havia diferències, érem AMICS!! El color de la meua pell, un pèl més fosca, no comptava!! Però el temps -no gaire, 3 o 4 anys- va passar i ja no em cridaven. Jo els disculpava: “És clar, m'he fet gran! ja no els interessa el que puc dir o pensar”, i escoltava una mica entristida el seu curt: “Adéu!”.

Un dia el seu forçat Adéu, es convertí en una amenaça. No ho havia entès, no era possible, eren els meus AMICS!! Aquest fet es repetí i em sobtà. Era veritat, m'havien amenaçat!!

Amb tot no ho creia, no ho podien fer!! El seu cor i els records compartits d'infants, no els ho permetrien!! D'altra banda, eren massa hores d'alegries viscudes, de secrets compartits, de somnis no realitzats.. Quantes coses!! Tot em portava a dir que NO, que ells NO HO FARIEN!!

Era un dia, un dia qualsevol dels molts que passen i una vegada més s'acomplia el fet repetitiu d'anar a escola. Caminava pels carrers acostumats, em creuava amb la gent de cada dia..., però de sobte tot va canviar. Davant meu hi havia els meus amics, més ben dit els que jo creia amics, i sense creuar cap paraula, em vaig trobar envoltada per ells i vaig començar a rebre cops.

L'escomesa era forta i els revessos feien mal, però el pitjor eren els fuets morals, aquells que em revelaven que ja no tenia amics. Sé que vaig caure i que algú em portà a l'hospital.

El personal mèdic em guarí les ferides i aconseguí disminuir el dolor físic, però el sofriment que m'estrenyia el cor i que no em permetia respirar, aquest no minvava, sinó que a poc a poc agafava proporcions gegantines.

Les incògnites i els interrogants s'anaven obrint deixant pas, només, a la pregunta PER QUÈ a mi? Calia pensar en el color de la meva pell? No, això era fora de lloc, no podia ser!

Cercant fugir del patiment que em corroïa l'ànima, vaig agafar el llibre que amablement algú m'havia deixat durant la seva visita. El seu contingut era interessant, revelador de pensaments avançats. Sense poder-ho evitar vaig pensar en l'autor: ¿tenia massa importància el color de la seva pell, o només eren vàlids els seus raonaments? Vaig intentar trobar-hi resposta però.. no ho aconseguí.

Des del llit i colpida pel dolor penso en els meus amics, en els que ho són de veritat, aquells que se m'han apropiat, que m'han fet sentir el seu escalf, i que quasi sense paraules han deixat un petit present, mostra del seu afecte: una flor, un poema, una frase, una... mica del seu amor. Amics, mercès per la vostra estima!

PROPOSTA DE TREBALL

Una vegada introduït el tema pel professor/a, mitjançant una exposició verbal en aquest cas, tot i que es pot recórrer a imatges visuals -vídeo, pel·lícula, documental..-, experiències viscudes -recorregut per exposicions, sortida al bosc..-, i un cop decidit si redactem una carta o un text, ho farem conjuntament -en aquest cas una carta dirigida a la noia-, iniciarem el treball.

1. Cal provocar que els alumnes facin una reflexió sobre el que hem presentat, a tal fi podem formular diferents preguntes:
 - Què en penseu?
 - Què hi aporteu?
 - Què diríeu als que havien estat els seus amics?
 - Trobeu paraules per reprovar-los els fets?
 - Com consolaríeu la noia?
2. Tot seguit suscitarem en els alumnes un "Brain storming" (tempesta d'idees), ordenadament, una darrera l'altra, i les recollirem a la pissarra. Cal forçar la situació perquè tots en donin, almenys, una. Si un nen es manté callat, caldrà que nosaltres hi insistim per tal de provocar una resposta; si

malgrat tot no ens la dóna, llavors haurem de fer una pregunta tancada, a la qual només calgui que contesti sí o no, i anotem aquesta idea com si hagués estat pròpia del nen. Hem de potenciar, a qualsevol preu, la intervenció de tota la classe i no rebutjar cap idea, encara que sigui improcedent o burlesca; en aquests casos és necessari que el professor/a la recondueixi formulant preguntes o demanant a l'alumne una reflexió sobre la seva resposta. Si es manté en la seva postura demanarem la col·laboració de la classe, servint-nos dels "bons" deixebles. Si no ho aconseguim, anotarem la seva idea i caldrà integrar-la al text.

- En l'exemple que tractem hem recollit els següents missatges, que compondran la carta que es pretén enviar-li:

- a. *Estigui tranquil·la, no tothom és igual, hi ha persones que li donen suport, l'ajuden, li ofereixen la seva amistat, i que aquella amistat era relativa.*

- b. *La indignació que sento em fa difícil donar-te paraules de consol.*

- c. *No han estat mai persones completes, s'han deixat influir per la societat. No hi ha disculpa.*

- d. *Alabo el teu gran cor que els ha sabut perdonar i que d'alguna manera ens demostra que estàs per damunt d'ells, i a més has vençut la rancúnia que hauria afegit una nova angoixa al teu estat.*

- e. *Els que tu consideraves amics, no ho eren en realitat, perquè un amic no arribaria mai a realitzar aquests actes.*

- f. *Si el color ha fet que et considerin diferent, això no és motiu i recorda que tu, provenint de l'Àfrica, ets fruit de la primera civilització i per tant origen de la humanitat.*

- g. *Una bona amistat no té color.*

- h. *Ara que et sents defraudada pels que consideraves amics, has conegut els que ho són de veritat.*

- i. *Ens sentim solidaris amb tu.*

3. Copsats els missatges, caldrà extreure'n quatre idees principals que els englobin, sense tenir en compte l'ordre en què vagin sorgint. Ho discutirem entre tota la classe i intentarem que siguin els alumnes qui concretin les quatre idees bàsiques que serviran de punt de partida per a l'elaboració de la carta o text.

- En aquest cas s'ha arribat a les conclusions següents:
 - *Hi ha amics que no són amics però ens ajuden a descobrir els amics veritables. Una amistat no té color.*
 - *Indignació enfront d'aquest fet.*
 - *Saber perdonar i no guardar rancúnia.*
 - *Mirar el futur, no s'acaba tot aquí. S'obre un nou horitzó.*
4. Cal ordenar els quatre punts fonamentals. Serà el conjunt de la classe la que decidirà l'ordre i nosaltres ens limitarem a apuntar la numeració que ens manifestin. És molt possible que no hi hagi acord sobre quin ha de ser l'ordre, deixarem ben clar que no té massa importància ja que pot haver-n'hi més d'un de vàlid. Si el temps ho permet, primer en desenvoluparem un i després l'altre.
- En el model actual ha quedat establert de la següent manera:
 - A. *Indignació enfront d'aquest fet.*
 - B. *Hi ha amics que no són amics però ens ajuden a descobrir els amics veritables. Una amistat no té color.*
 - C. *Saber perdonar i no guardar rancúnia.*
 - D. *Mirar al futur, no s'acaba tot aquí. S'obre un nou horitzó.*
5. Ordenarem la "Brain storming", col·locant cadascuna de les idees, dins de cada un dels quatre apartats principals. Si en el decurs de l'ordenació ens queda alguna de les idees bàsiques exclosa, caldrà repassar els punts fonamentals, a fi d'incloure-la o fins i tot obrir un cinquè apartat si cal. Cap idea o missatge donat pels alumnes no pot quedar eliminat.
- Aquesta vegada ho hem classificat així:
 - A. *Indignació enfront d'aquest fet.*
 - b.- *La indignació que sento em fa difícil donar-te paraules de consol.*
 - c.- *No han estat mai persones completes, s'han deixat influir per la societat. No hi ha disculpa.*
 - B. *Hi ha amics que no ho són però ens ajuden a descobrir els amics veritables. Una amistat no té color.*

e.- *Els que tu consideraves amics, no ho eren en realitat, perquè un amic no arribaria mai a realitzar aquests actes.*

g.- *Una bona amistat no té color.*

h.- *Ara que et sents defraudada pels que consideraves amics, has conegut els que ho són de veritat.*

C. *Saber perdonar i no guardar rancúnia.*

d.- *Alabo el teu gran cor que els ha sabut perdonar i que d'alguna manera ens demostra que estàs per damunt d'ells, i a més has vençut la rancúnia, que hauria afegit una nova angoixa al teu estat.*

D. *Mirar el futur, no s'acaba tot aquí. S'obre un nou horitzó.*

a.- *Estigui tranquil·la, no tothom és igual, hi ha persones que li donen suport, l'ajuden, li ofereixen la seva amistat i que aquella amistat era relativa.*

f.- *Si el color ha fet que et considerin diferent no és motiu, i recorda que tu, provenint de l'Àfrica, ets fruit de la primera civilització i per tant origen de la humanitat.*

i.- *Ens sentim solidaris amb tu.*

6. Sobre la base del que figura en el primer apartat, el professor/a, redactarà el text oralment i demanarà a dos o tres alumnes que ho tornin a fer. Tot seguit farem el mateix amb el segon, tercer i quart apartat. És molt possible que repeteixin el que nosaltres hem dit però sempre serà diferent, atès que ni el seu vocabulari ni tampoc la seva manera de pensar són iguals a la nostra, per tant sorgirà alguna cosa nova, malgrat que ens pugui semblar que no és així.
7. El professor/a escriurà la redacció del primer punt a la pissarra, d'acord amb el que hagin dit els alumnes. Després separarà amb un punt i a part la següent idea, i ho farà successivament amb el segon, tercer i quart apartat, a mesura que els vagin redactant oralment. Cal recordar que en la composició escrita hi haurà quatre paràgrafs, corresponents a cadascuna de les idees bàsiques.

- El resultat dels apartats 6 i 7, aquesta vegada, ha estat:

Vilallonga, 23 de novembre de 1995

Estimada Àfrica,

La indignació que sento després d'haver escoltat el que et van fer, impedeix que brollin del meu interior les paraules de consol que voldria fer-te arribar. Les persones que t'han apallissat no tenen personalitat pròpia, tampoc no se les pot considerar persones completes, més aviat ens fan pensar que s'han deixat influir per una societat que té idees racistes, potser perquè no coneixen ni volen conèixer les persones com tu.

No et sentis defraudada per l'acció comesa pels que consideraves els teus amics, ja que pots estar ben segura que no ho eren. Ningú que et doni la seva veritable amistat podria cometre una acció semblant. Alegre't perquè avui i mercès a un fet tan deplorable has conegut els teus veritables amics, aquells que sofreixen amb el teu dolor i comparteixen l'angoixa de l'avui amb l'esperança d'un demà feliç. Recorda que una bona amistat no té color.

Admiro el teu gran cor que els ha sabut perdonar i que es dol més del perquè ho han fet que no pas del fet mateix. La teva bondat ens demostra que estàs per sobre d'ells i que en vèncer la teva rancúnia, que d'alguna manera hauria afegit una nova angoixa al teu estat, pots gaudir d'una pau interior modèlica per a tots nosaltres, i que mostra la teva grandesa d'esperit.

Mira el futur, no s'acaba tot aquí, pensa que no tothom és igual, que has conegut, en aquests dies de sofriment, persones que et donen suport, t'ajuden i t'ofereixen la seva amistat. Davant teu s'obre un nou horitzó! No et sentis humiliada pel teu color, al contrari, recorda que ha d'ésser un motiu més d'orgull per a tu ja que l'origen de la humanitat el trobem en el continent que et va veure néixer: Àfrica!

Sigues feliç, oblida els qui t'han fet mal i comparteix els dies amb els companys que t'estimen!! Adéu

Nosaltres

8. Un cop escrita, cal tornar-la a llegir i cercar-hi els defectes: paraules iguals, frases mals construïdes, repeticions, faltes d'ortografia.. Ens ajudarem del diccionari de sinònims i anirem substituint els mots iguals per altres de similars. Esborrarem les frases mal construïdes i les reemplaçarem per altres de millors. Esbrinarem les faltes i les buscarem en el diccionari, però recordarem als alumnes que si no tenim cap mitjà per a comprovar l'ortografia, ningú no ens obliga a escriure un mot determinat i el podem canviar per un altre o fins i tot podem capgirar o modificar la frase.
- Aquest podria ser el resultat de la nova carta rectificada. Hem canviat persones per gent, amics per companys...

Vilallonga 23 de novembre de 1995

Estimada Àfrica,

La indignació que sento després d'haver escoltat el que et van fer, impedeix que brollin del meu interior les paraules de consol que voldria fer-te arribar. La gent que t'ha apallissat no té personalitat pròpia, ni tampoc se les pot considerar persones completes, més aviat ens fan pensar que s'han deixat influir per una societat que té idees racistes, potser perquè no coneix ni vol conèixer les criatures com tu.

No et sentis entristida per l'acció comesa pels que consideraves els teus companys, ja que pots estar ben segura que no ho eren. Ningú que et doni la seva veritable amistat no podria cometre una acció semblant. Alegre't perquè avui i mercès a un fet tan deplorable has conegut els teus veritables amics, aquells que sofreixen amb el teu dolor i comparteixen l'angoixa de l'avui amb l'esperança d'un demà feliç. Recorda que una bona amistat no té color.

Admiro el teu gran cor que els ha sabut perdonar i que es dol més del perquè ho han fet que no pas del mateix fet. La teva bondat ens demostra que estàs per sobre d'ells i que havent aconseguit vèncer la teva rancúnia, que d'alguna manera hauria afegit una nova angoixa al teu estat, pots ara gaudir d'una pau interior modèlica per a tots nosaltres i que mostra la teva grandesa d'esperit.

Mira el futur, no s'acaba tot aquí, pensa que no tothom és igual, que has conegut, aquests dies de sofriment, persones que et donen suport, t'ajuden i t'ofereixen la seva amistat. Davant teu, s'obre un nou horitzó! No et sentis humiliada pel teu color, al contrari recorda que és un motiu més d'orgull per a tu ja que l'origen de la humanitat el trobem en el continent que et va veure néixer: Àfrica!

Sigues feliç, oblida els qui t'han fet mal i comparteix els dies amb els companys que t'estimen!! Adéu

Nosaltres

9. Copiaran la carta model i els demanarem que com a deures ens la tornin a redactar. Poden conservar l'ordre dels quatre punts bàsics o bé introduir-hi alguna petita variació: l'ordre, canviar un dels punts... Cal que recordin que la redacció de cada punt ha d'anar separada per un punt i a part.
10. Recollirem totes les redaccions i de forma anònima les llegirem a la classe, tot demanant que les critiquin: m'ha agradat, té moltes paraules iguals, no posa comes, utilitza un vocabulari senzill, posa massa adjectius... Les corregirem totes i les retornarem a cadascú; destacarem les coses positives que hàgim vist en cadascuna -hi hem de trobar forçosament quelcom bo-, i no donarem importància a les negatives, ja les anirem polint.
11. Tornarem a llegir les dues millors i direm el nom dels alumnes que les han escrites. Animarem els altres dient-los que estan prou bé, tot i que es poden millorar, que han fet un bon treball. Si és possible enviarem la carta a la persona a qui l'hem escrita i esperarem resposta. Recordem que és molt important que el nen sàpiga que el que escriu té una finalitat real i útil, que no escriu per escriure sinó per acomplir la necessitat de comunicar-se que té el ser humà.
12. Presentarem un nou tema, realitzarem la pluja d'idees i cercarem, entre tots, els quatre punts bàsics. Aquesta nova redacció o carta poden fer-la a casa.

CARTES REALITZADES ARRAN DE LA PROPOSTA

MODEL 1

Estimada amiga,

Se'm fa molt difícil donar-te paraules de consol, per la indignació que sento en aquests moments per tot això que t'ha passat.

Quan et vaig veure per televisió, la teva cara reflectia un gran dolor, més que físic era un dolor moral.

Sé que t'has sentit decebuda perquè aquells amics que consideraves amics, que et venien a buscar per anar a jugar, amb els quals tantes estones vàreu passar junts, no ho eren. Els veritables amics no realitzen aquests actes.

No han estat mai persones complertes, s'han deixat portar per la societat, una societat racista on es discrimina les persones pel color de la pell o pel seu aspecte físic, sense donar importància als valors morals. Pensa que hi ha amics, però, que t'ajuden a descobrir els veritables amics.

El teu gran cor ha fet que els perdonis i ens estàs demostrant a tots que estàs per damunt d'ells. Has vençut la rancúnia que, d'alguna manera, hauria afegit una nova angoixa al teu estat.

Pensa que tot no s'acaba aquí. Hauries de mirar el futur i oblidar-te d'aquest fet tant desagradable. No tothom és igual. Aquí estem nosaltres per demostrar-t'ho, per ajudar-te i donar-te una nova amistat.

Nosaltres

Comentaris:

- Ha repetit paraules com, per exemple, amics, persones, hauria.

MODEL 2.

Estimada amiga,

L'altre dia al cap vespre, quan el dia ja arribava a la fi, els pèls se'm va posar de punta en escoltar pels mitjans de comunicació la gran notícia. Fets com aquest són imperdonables.

La indignació va ser tal que m'han agafat ganes d'enviar-te unes ratlles de consol i dir-te que per a mi aquestes persones no són del tot persones sinó unes titelles influenciades per la més baixa societat.

Pensa que això potser ha estat una alerta a uns mals pitjors ja que aquests que tu consideraves amics en realitat no ho són. Crec que ara coneixeràs els veritables amics.

Hi ha hagut un punt que és el que més m'ha emocionat: el teu perdó vers ells, però això és el que en realitat et fa més gran i diferent d'ells.

El meu ajut és dir-te que fets com aquests no t'han de destorbar la vida sinó que amb valentia tira endavant, mira el futur, no s'acaba tot aquí. Ja t'ha s'obriran nous horitzons i coneixeràs l'amistat de debò sense importar: el color, la raça...

Desitjo que aquestes dues ratlles et serveixin de força per tirar endavant.

Nosaltres

Comentaris:

- En general ha agradat molt, tot i que l'han trobat curta.
- Dóna a conèixer un procés reflectiu dels fets.
- No ha tingut por de deixar al descobert els seus propis sentiments.
- Com a característica més notable considero que comparteix amb la noia el fet, tant lloable i poques vegades aplicat a la realitat, de saber perdonar.
- Hauria d'haver tingut més cura del vocabulari: repetició de paraules (dia, persones, amics), construcció d'algunes frases.

CONCLUSIONS

Aquest treball se centra, per tant, en l'estudi d'eines d'interpretació, claus de coneixements i font d'expressió de noves creacions orals o escrites. La proposta no és fruit d'un pensament teòric "del que es podria fer", sinó que respon a l'experimentació, al llarg d'uns deu anys, en una petita escola rural, la qual comptava amb dos aules: des de primer a quart i de cinquè a vuitè. La idea sorgí motivada per la necessitat d'ensenyar a expressar correctament, oralment i per escrit, les seves opinions, pensaments... i que fossin capaços d'establir entre ells, una conversa fluida que comptés fins i tot, amb opinions contradictòries, sense que això fos motiu de baralla, sinó que s'entengués des d'una posició democràtica.

Si acceptem que l'educació pretén que l'alumne sigui conscient de si mateix i de la realitat que l'envolta en un procés d'integració crític i constructiu, cal acceptar també que l'objectiu de l'ensenyament no és altre que ajudar-lo a esbrinar, explicar i criticar i alhora facilitar, als alumnes, tots els mitjans necessaris a fi de que puguin donar a conèixer als demés, tot allò que hi ha al seu voltant.

Més important que la simple visió de les coses és la reflexió i el debat que sorgeixen al voltant d'allò que observem o parlem. Llavors el debat deixa de ser abstracte i sense base real per fonamentar-se en fets concrets que per ells mateixos ens suggereixen preguntes, ens proporcionen idees, ens plantegen problemes... alhora hi ha les nostres preguntes i les dels propis alumnes que s'interroguen més que mai, però al mateix temps, també proposem respostes, interpretacions i opinions personals. Una part de la nostra feina ha de centrar-se en el que plantegem, és a dir, cal fonamentar la participació i el debat, centrats en aspectes significatius i rellevats d'allò que s'estudia.

Cal que no oblidem l'avaluació, que constitueix una peça clau imprescindible del procés d'aprenentatge, sense la qual l'ensenyament pot quedar completament buit i mancat de pautes de reflexió sobre la viabilitat de la didàctica metodològica emprada. A més, sabem que els resultats de l'avaluació estimulen accions directes que conformen els hàbits de treball, tant de l'alumnat com de l'equip de professors.

Al final d'aquesta reflexió, considero important destacar alguns dels punts que considero fonamentals per aconseguir uns resultats òptims: Potenciar el treball de grup alhora que s'assenyala l'acció en equip; referir el valor indiscutible de la discussió entre companys, el debat reflexiu i l'acció compartida com a font d'aprenentatge significatiu; aportar a la socialització dels alumnes una multitud d'experiències i situacions, però també coneixements i habilitats de creació personal i de comunicació; pensar, reflexionar, trobar resultats originals, assajar procediments, fer descobertes; tot això afavoreix els aprenentatges significatius i permet als alumnes la construcció dels propis coneixements o la presentació de la idea globalitzadora des del punt de vista de la intervenció didàctica.

Tarragona 8 de febrer de 1997
Maria Joana Virgili i Gasol

ANNEXES 2

A Mostres de treballs realitzats per diferents: alumnes, nivells i temes, seguint aquesta metodologia.

A-1

1r Premi en el III concurs de redacció “R. Fornès i Mateu”, publicat a la revista “UNIÓ” de Reus i realitzat per l’alumna Montserrat Batet Mestres, 7è EGB

AVUI M’HA CAIGUT UNA LLÀGRIMA

Ja fa temps, la meua vida va canviar, perquè vaig anar a viure en un petit poble al costat de Valls que se’n diu Puigpelat. Allà al passat vaig deixar molts companys que m’estimaven i molts records de quan era més petita que sempre restaran dins el meu cor perquè mai no els oblidaré.

Pensava que no podria trobar cap més company, que era impossible, però un meravellós dia, tot caminant vaig fer cap a un col·legi, on hi havia un formós garrofer, semblava molt joiós d’estar al costat d’aquella escola. Una de les seves branques servia de joguina als vaillets més petits i de consol al més grans. Me’n vaig anar cap a casa amb l’esperança d’haver retrobat alguna cosa, però... què era?, jo no sabia respondre a aquella incògnita.

Quan l’endemà, el sol passà per entre els vidres de la finestra i una raig de llum em despertà, tenia dins meu com una tristesa o tal vegada una angoixa, sense que ningú pogués ajudar-me. Va durar un instant en el qual regnava la pau i el silenci i es va sentir el vent com si amb ses veus m’hagués cridat o com si els ocells amb ses cantarelles m’avisessin que anés a veure, allà a l’escola, el gran garrofer. Tot corrents hi vaig anar i quan vaig ser davant seu me’l vaig mirar i vaig veure com si amb ses branques em digués: “Vine jo t’ajudaré!” Acostant-m’hi a poquet a poquet i tot asseient-me en una branca formosa que em feia de seient vaig pensar amb les meves tristeses, però com si l’arbre m’hagués comprès vaig sentir que retrobava l’alegria que havia perdut i vaig saber que havia trobat en un petit trosset de terra un nou company el qual mai no em preguntaria: “Per què?, Quan?, o mai no em diria NO EM DEIXIS!, encara que jo sabia que a ell li agradava que els vaillets hi anéssim.

Farà ja dos anys d’aquella retrobada joiosa per a mi i tal vegada per aquell arbre, el garrofer. M’ha fet trobar més amics, però ell sempre serà el primer dins el meu cor. Ara han renovat l’escola i han posat una closa a tot l’entorn. Sí, quedarà molt bonica però el garrofer ja no serà amb nosaltres ja que la closa amb els seus filferros ens ha separat d’ell. I una serra, dominada per l’egoisme i la vanitat ha serrat les branques del meu estimat garrofer. Ara ja no ens pot donar ses branques com a seients però... sempre ens donarà els records feliços dels temps passats al seu costat i tot

caminant li dic: “Adéu, tot recobert de senzillesa i amor”.

Mes quan vaig acabar de veure el que havien fet al meu company, amb dues llàgrimes a punt d’esclatar, i perquè l’agonia que restava dins meu se l’endugués, vaig cridar al vent: PER QUÈ?

M. Batet i Mestre
Escola de Puigpelat

A-2

Publicat al “Diari de Tarragona” i a la Revista “El Pi de Puigpelat”, 1985

Puigpelat 5 de maig de 1985

LES VEUS D’UN POBLE RECORDANT EL POETA SALVADOR ESPRIU

“En la mort molts esdevenen un; en la vida un es converteix en molts...”. Aquests mots de Tagore poden explicar com un home pot arribar a ser la veu d’un poble, pot identificar-se en l’expressió d’un sol home. Ell fou Espriu i el poble Catalunya.

El poeta ens ha deixat, però les seves inquietuds resten vives entre nosaltres. Els homenatges que en vida evità, ara sorgeixen com un agraïment a la seva tasca tan significativa.

I així, el diumenge 21 d’abril, en el nostre petit poble de Puigpelat, vàrem escoltar les veus d’infants, joves i adults, recitant les seves poesies, enmig d’un ambient encoratjat per la cultura i la sensibilitat de la gent d’un poble que li volia retre homenatge. La seva memòria ha quedat perpetuada entre nosaltres amb un mural que és la imatge gràfica del poeta.

Una vegada més la cultura agermanà un poble.

M. D. Calull i Badia
M. Fàbregas i Gallart
I. Vidales i Guinovart.

8è d’E.G.B.

A-3

** Publicats a la revista "RODAMÓN" el 14 de desembre de 1979

CARTA A UN NOI SOLDAT

Huan, sé que ets un nen de dotze anys, formes part d'un exèrcit i això m'entristeix.

M'horroritza pensar el que passes lluny dels teus pares, tan sols desgràcies t'acompanyen: morts, nens que ploren perduts enmig d'un camp de batalla,... crits de pena i dolor.

Crec que tu i jo per la nostra curta edat no entenem per què els grans deixen que passin aquestes coses i, per què ho faran? No ho sé! Mes... sí sé que el que estan fent amb tu és un crim.

Moltes vegades he vist com nens petits juguen a la guerra i es maten, més d'una vegada m'han fet riure, però després que la nostra mestra ens llegís la teva trista nova em va fer plorar. El trist missatge, els ulls plens de llàgrimes em van trencar el cor i vaig pensar: per què Déu deixa que passin aquestes coses?

No et dic adéu, sinó fins un altre dia, amic meu. Aviat ens retrobarem i tot el nostre entorn serà diferent. Tindrem goig, alegria i l'esperança d'un demà reposat.

Puigpelat, 14 de desembre de 1979.
13 anys. Rosa M. Fibla Bel.

CARTA A UN NOI SOLDAT

Huan, tinc dotze anys com tu i he vist la teva fotografia a la revista "Rodamón". T'he vist assegut, amb un fusell a la mà i el rostre trist. Crec que has vist molta sang, morts, ferits i nens que cerquen desesperats la seva mare o pare.

Potser fins has matat alguna vegada per defensar la teva vida.

Més enllà, en el fons dels teus ulls, obre llum a l'esperança d'un demà tranquil, reconfortat per la companyia de veritables amics i d'una llar on, al seu entorn, hi veuràs tota la teva família.

Crido per tu! Crido perquè aquesta terrible guerra que et té presoner s'acabi i vingui envers tu la tan sospirada llibertat.

Huan! No deixis de pensar en aquest demà i lluita avui per oblidar-lo.

Sóc petit i em manquen paraules, però veig que la teva vida s'obre amb un demà feliç. Adéu.

Puigpelat, 14 de desembre de 1979.
12 anys. Lluís Vallvey Coll

CARTA A UN NOI SOLDAT

Huan! En tus ojos caen lágrimas en forma torrencial. Estás triste y te olvidas de la alegría sin saber que muchos niños como tú disfrutan de la vida. Entre matanzas tú quieres salvar tu vida, tú conoces lo que es la lucha, pero no sabes que tu vida es tristeza de muchas penas y pocas alegrías.

Luchas por tu patria, porque para ello naciste, pero aún así tú eres un niño que luchas por la vida, sin saber o poder imaginar las etapas que te pueden guiar.

No deben existir penas que te quiten ilusiones, ni tristezas que te quiten alegrías, doce años tienes, y sin querer has sido víctima de un país en guerra.

Has derramado lágrimas de dolor, que no han dado fruto en un rumbo desconocido.

Sin que nadie te mime, ni te dé explicaciones, sólo sabes que has de subsistir hasta que acabe la guerra y destroce el corazón de un niño sin conciencia de lucha. Por la vida, sin tener guía que les lleve hacia una vida tranquila.

Adiós Huan, confía y espera en un mundo que te comprenda y sepa dar al niño aquello que espera.

Puigpelat 14 de desembre de 1979
12 anys. Antonia Rodriguez Maria

